

EUROPSKI PROSTOR VISOKOG OBRAZOVANJA – OSTVARIVANJE CILJEVA

Priopćenje s Konferencije europskih ministara zaduženih za visoko obrazovanje

Bergen, 19. i 20. svibnja 2005.

Mi, ministri odgovorni za visoko obrazovanje u zemljama članicama Bolonjskog procesa, sastali smo se u polovici razdoblja predviđenog za njegovu provedbu kako bismo ocijenili dosad učinjeno te postavili ciljeve i prioritete do 2010. godine. Na ovoj konferenciji izrazili smo dobrodošlicu Armeniji, Azerbejdžanu, Gruziji, Moldaviji i Ukrajini kao novim članicama Bolonjskog procesa. Svi mi upoznati smo s načelima, ciljevima i obvezama toga Procesa kako ih određuje Bolonjska deklaracija te kasnija priopćenja ministarskih konferencija u Pragu i Berlinu. Potvrđujemo svoju obvezu da ćemo pomoću Bolonjskog procesa uskladiti naše politike kako bismo do 2010. uspostavili Europski prostor visokog obrazovanja (European Higher Education Area, EHEA). Obvezujemo se da ćemo novim članicama pomoći u provođenju ciljeva Procesaa..

1. Partnerstvo

Naglašavamo središnju ulogu institucija visokog obrazovanja, njihova osoblja i studenata kao partnera u Bolonjskom procesu. Njihova uloga u provedbi Procesaa postaje sve važnija sada kad uglavnom postoje potrebne zakonske reforme, i mi ih potičemo da nastave i pojačaju napore oko uspostave Europskog prostora visokog obrazovanja. Pozdravljamo jasnu podršku koju institucije visokog obrazovanja diljem Europe pružaju Procesuu. Uviđamo da je potrebno vrijeme kako bi se uskladilo djelovanje strukturalnih promjena na programe te tako zajamčilo uvođenje inovativnih postupaka u način podučavanja i učenja kakvi su Europi potrebni.

Izražavamo svoje zadovoljstvo zbog podrške organizacija koje predstavljaju poslovne i socijalne partnere i očekujemo čvršću suradnju u ostvarivanju ciljeva Bolonjskog procesaa. Nadalje, pozdravljamo doprinos međunarodnih institucija i organizacija koje su također partneri Procesaa.

2. Što smo dosad postigli?

Zabilježili smo velik napredak u ostvarivanju naših ciljeva izloženih u Općem izvješću 2003.-2005. Radne skupine za praćenje Bolonjskog procesaa, u izvješću »Trendovi IV« Udruženja europskih sveučilišta (EUA) i u izvješću »Bolonja očima studenata« krovne europske studentske organizacije ESIB.

Na sastanku u Berlinu od Radne smo skupine zatražili srednjoročni pregled postignutog usredotočen na tri prioriteta – sustav akademskog stupnjevanja, osiguranje kvalitete te priznavanje stečenih akademskih stupnjeva i razdoblja studiranja. Na temelju izvješća primjećujemo da je u ta tri prioriteta područja učinjen znatan napredak. Pritom je važno osigurati da napredak teče dosljedno u svim

zemljama članicama. Stoga uočavamo potrebu za većom razmjenom iskustava i znanja kako bi se povećale mogućnosti i na institucionalnoj i na državnoj razini.

Sustav akademskog stupnjevanja

Sa zadovoljstvom primjećujemo da je sustav akademskog stupnjevanja u dva ciklusa uvelike proveden i da je u većini zemalja više od polovice studenata upisano u takve programe. Međutim, još uvijek postoje neke zapreke pri prijelazu između ciklusa. Osim toga, potreban je bolji dijalog između vlada, institucija i socijalnih partnera kako bi se povećale mogućnosti zapošljavanja studenata s kvalifikacijom prvostupnika, uključujući i odgovarajuća radna mjesta u javnim službama.

Prihvaćamo sveobuhvatni okvir kvalifikacija Europskog prostora visokog obrazovanja (EHEA) koji obuhvaća tri ciklusa (uključujući, u nacionalnim kontekstima, mogućnost međukvalifikacija), s tim da se generički opis svakog ciklusa temelji na rezultatima i kompetencijama te na stečenim bodovima u prvom i drugom ciklusu. Obvezali smo se izraditi nacionalne okvire kvalifikacija usklađene sa sveobuhvatnim okvirom kvalifikacija EHEA do 2010. te odredili da rad na tome počne do 2007. godine. Očekujemo od Radne skupine da nas izvijesti o provedbi i daljnjem razvoju sveobuhvatnog okvira kvalifikacija.

Naglašavamo kako je važno osigurati komplementarnost između okvira kvalifikacija EHEA i predloženog šireg okvira kvalifikacija za cjeloživotno učenje koje obuhvaća opće te stručno i specijalističko usavršavanje kakvo se sada razvija u zemljama Europske unije, ali i u zemljama članicama Bolonjskog procesa. Stoga od Europske komisije očekujemo da se, kako proces napreduje, redovito savjetuje sa svim članicama Bolonjskog procesa.

Osiguranje kvalitete

Gotovo sve zemlje ispunjavaju uvjete potrebne za uvođenje sustava osiguranja kvalitete koji se temelji na kriterijima postavljenim u Berlinskom priopćenju i za čiju provedbu je nužan visoki stupanj suradnje i međusobne povezanosti. Ipak, potreban je daljnji napredak, osobito kad je riječ o sudjelovanju studenata i međunarodnoj suradnji. Nadalje, potičemo institucije visokog obrazovanja da nastave napore radi poboljšanja kvalitete svojih aktivnosti sustavnim uvođenjem unutarnjih mehanizama, u izravnoj korelaciji s izvanjskim osiguranjem kvalitete.

Prihvaćamo standarde i smjernice za osiguranje kvalitete u EHEA kao što predlaže Europska mreža agencija za osiguranje kvalitete (European Network for Quality Assurance, ENQA). Obvezujemo se

da ćemo uvesti predložene modele za procjenu kvalitete samih agencija za osiguranje kvalitete na nacionalnoj razini, uz istodobno poštivanje zajednički prihvaćenih smjernica i kriterija. Pozdravljamo načelo Europskog registra agencija za osiguranje kvalitete (European Register of Quality Assurance Agencies) koje se temelji na nacionalnim revizijama. Zahtijevamo da ENQA u suradnji s EUA, EURASHE i ESIB-om dalje razvija praktične smjernice i da nas putem Radne grupe o tome izvještava. Ističemo važnost suradnje nacionalno priznatih agencija kako bi se povećalo uzajamno priznavanje akreditacije ili odluka o osiguranju kvalitete.

Priznavanje stečenih akademskih stupnjeva i razdoblja studiranja

Zabilježili smo da je od 45 zemalja sudionica Bolonjskog procesa Lisabonsku konvenciju ratificiralo njih 36. Zemlje koje to još nisu učinile potičemo da Konvenciju ratificiraju bez odlaganja. Obvezujemo se da ćemo osigurati punu provedbu načela Konvencije i da ćemo ih primjereno ugraditi u nacionalno zakonodavstvo. Pozivamo sve zemlje sudionice da se pozabave problemima priznavanja navedenima u izvješću mreže ENIC/NARIC. Sastavit ćemo nacionalne akcijske planove za poboljšanje kvalitete postupka priznavanja inozemnih kvalifikacija. Ti će planovi biti dio nacionalnog izvješća svake zemlje za sljedeću ministarsku konferenciju. Podržavamo uklapanje načela Lisabonske konvencije u nacionalne zakonodavne odredbe i pozivamo sva nacionalna tijela i druge partnere u procesu da priznaju zajedničke akademske stupnjeve koji se dodjeljuju u dvije zemlje ili više zemalja unutar Europskog prostora visokog obrazovanja (EHEA).

Razvoj nacionalnih okvira kvalifikacija kao i europskog okvira vidimo kao priliku za snažnije uklapanje cjeloživotnog obrazovanja u visoko obrazovanje. Radit ćemo s visokoškolskim i drugim obrazovnim institucijama kako bismo pridonijeli priznavanju prethodno stečenog obrazovanje pri pristupanju programima visokog obrazovanja, uključujući, gdje god je to moguće, i stečeno neredovito i neformalno obrazovanje.

3. Daljnji izazovi i prioriteti

Visoko obrazovanje i istraživanje

Naglašavamo značenje visokoškolskog obrazovanja za razvoj istraživanja i značenje koje istraživanje u visokom obrazovanju ima ne samo za gospodarski i kulturni razvoj naših društava već i za socijalnu koheziju. Napori da se uvedu strukturalne promjene i poboljša kvaliteta obrazovanja ne bi smjeli umanjiti napore da se ojačaju istraživanje i inovativnost. Stoga ističemo važnost istraživanja i istraživačkog obrazovanja za održavanje i poboljšanje kvalitete te za jačanje konkurentnosti i privlačnosti Europskog prostora visokog obrazovanja (EHEA). Da bismo postigli bolje rezultate,

prepoznajemo potrebu jačanja sinergije između sektora visokoškolskog obrazovanja i drugih istraživačkih sektora u svim našim članicama te sinergije između Europskog prostora visokog obrazovanja (EHEA) i Europskog istraživačkog prostora (European Research Area, ERA).

Da bi se taj cilj postigao, doktorski stupanj obrazovanja treba biti potpuno usklađen sa sveobuhvatnim okvirom kvalifikacija EHEA koji zastupa pristup na temelju postignutih rezultata. Bit dokorskog obrazovanja sastoji se u povećanju znanja preko izvornog istraživanja. Imajući na umu potrebu za strukturiranim doktorskim programima te transparentnim mentorstvom i ocjenom, držimo da bi uobičajeno trajanje trećeg ciklusa, u većini zemalja trebalo biti 3-4 pune godine. Od sveučilišta očekujemo jamstvo da će njihovi doktorski programi promicati interdisciplinarno obrazovanje i razvoj prenosivih vještina čime bi zadovoljili potrebe šireg tržišta rada. Moramo povećati broj kandidata za doktorske studije koji će razvijati istraživačke karijere u Europskom prostoru visokog obrazovanja (EHEA). Studente trećeg ciklusa smatramo studentima, ali istodobno i mladim istraživačima. Radnu skupinu zadužujemo da odgovorno pripremi izvješća o daljnjem razvoju osnovnih načela doktorskih programa koje će iznijeti ministrima na sastanku 2007. te da pozovu Udruženje europskih sveučilišta (EUA), uz ostale zainteresirane partnere, da im u tome pomognu. Mora se izbjeći prekomjeran broj pravila koji bi ograničavao doktorske programe.

Socijalna dimenzija

Socijalna dimenzija Bolonjskog procesa sastavni je dio i obvezatni uvjet za privlačnost i konkurentnost Europskog prostora visokog obrazovanja. Stoga se iznova zalažemo za to da kvalitetno visoko obrazovanje učinimo dostupnim svima i ističemo potrebu da se studentima osiguraju potrebni uvjeti kako bi mogli završiti studije bez obzira na njihov socijalni ili ekonomski status. Socijalna dimenzija uključuje mjere koje poduzima vlada kako bi financijski i ekonomski pomogla studentima, osobito onima iz socijalno ugroženih skupina, te im preko savjetovališta omogućila lakši pristup studijima.

Mobilnost

Prepoznajemo mobilnost studenata i osoblja među svim zemljama članicama kao jedan od ključnih ciljeva Bolonjskog procesa. Svjesni mnogih pitanja koja tek treba riješiti, i ovom prilikom potvrđujemo obvezu da zajedničkom akcijom olakšamo mogućnost prijenosa stipendija i zajmova gdje je to potrebno kako bi mobilnost unutar EHEA postala stvarnost. Pojačat ćemo napore da uklonimo zapreke vezane uz mobilnost, i to jednostavnijim dobivanjem viza i radnih dozvola te ohrabriranjem kandidata da se uključe u programe

mobilnosti. Od institucija i studenata očekujemo da iskoriste programe mobilnosti, a zauzimamo se i za potpuno priznavanje razdoblja studiranja unutar takvih programa.

Privlačnost EHEA i suradnja s drugim dijelovima svijeta

Europski prostor visokoškolskog obrazovanja mora biti otvoren i privlačan i drugim dijelovima svijeta. Naš doprinos osiguranju obrazovanja za sve treba se temeljiti na načelu održivog razvoja i biti u skladu s postojećim međunarodnim djelovanjem na razvoju smjernica za kvalitetno visokoškolsko obrazovanje bez granica. Ponavljamo, u međunarodnoj akademskoj suradnji trebaju prevladati akademske vrijednosti.

Europski prostor visokoškolskog obrazovanja promatramo kao partnera sustavima visokoškolskog obrazovanja u drugim dijelovima svijeta koji potiče uravnoteženu razmjenu i suradnju studenata i osoblja između institucija visokoškolskog obrazovanja. Podvlačimo značenje međukulturalnog razumijevanja i poštivanja. Zalažemo se za bolje razumijevanje Bolonjskog procesa na drugim kontinentima dijeleći iskustva stečena u procesu reforme sa susjednim regijama. Naglašavamo potrebu za dijalogom o temama od zajedničkog interesa. Svjesni smo potrebe prepoznati partnerske regije i pojačati razmjenu zamisli i iskustava s tim regijama. Očekujemo od Radne skupine da razradi i dogovori se o strategiji u tom smislu.

4. Što moramo učiniti do 2007.

Obvezujemo Radnu skupinu da nastavi i proširi proces bilježenja i pravodobnog izvještavanja o tome što je učinjeno za sljedeću ministarsku konferenciju. Očekujemo da će se pregled učinjenog temeljiti na odgovarajućoj metodologiji i da će se nastaviti rad na polju sustava akademskog stupnjevanja, osiguranja kvalitete i priznavanja stečenih stupnjeva i razdoblja studiranja te da će do 2007. uglavnom biti završena implementacija svih triju srednjoročnih prioriteta.

Posebno očekujemo napredak:

- u primjeni standarda i smjernica za upravljanje kvalitetom kako je to predloženo u izvješću ENQA
- u primjeni nacionalnih okvira kvalifikacija
- u dodijeli i priznavanju zajedničkih akademskih stupnjeva, uključujući doktorski stupanj
- u stvaranju prilika za fleksibilnije visokoškolsko obrazovanje, uključujući postupke priznavanja prethodnog obrazovanja.

Obvezujemo Radnu skupinu da nam izloži usporedive podatke o mobilnosti osoblja i studenata, kao i o socijalnoj i ekonomskoj situaciji studenata u zemljama članicama. To bi bio temelj za buduću

ocjenu stanja i postignutog te pravodobnog izvještavanja na sljedećoj ministarskoj konferenciji. Budući prikazi postignutog morat će uzeti u obzir socijalnu dimenziju, kao što je prije zaključeno.

5. Pripremajući se za 2010. godinu

Želimo na dosadašnjim postignućima u Bolonjskom procesu graditi i uspostaviti prostor Europskog prostora visokog obrazovanja temeljen na načelima kvalitete i transparentnosti. Moramo njegovati našu bogatu baštinu i kulturnu različitost kao doprinos našem, na znanju utemeljenom, društvu. Obvezujemo se jačati javnu odgovornosti za visokoškolsko obrazovanje u kontekstu složenih modernih društava. Kako se visokoškolsko obrazovanje nalazi na sjecištu istraživanja, obrazovanja i inovacija, ono je također i ključ za konkurentnost Europe. Približavajući se 2010. godini, obvezujemo se da ćemo visokoškolskim ustanovama osigurati autonomiju potrebnu za provedbu dogovorenih reformi i priznajemo potrebu za održivim sustavom financiranja ustanova.

Europski prostor visokog obrazovanja strukturiran je oko tri ciklusa, pri čemu svaki ciklus priprema studenta za tržište rada, za daljnju izgradnju konkurentnosti i aktivno sudjelovanje u građanskom životu. Sveobuhvatni okvir kvalifikacija, dogovoreni skup europskih standarda i smjernica za osiguranje kvalitete te priznavanje stečenih stupnjeva i razdoblja studiranja također su ključne osobine strukture Europskog prostora visokog obrazovanja.

Podržavamo strukture za praćenje Procesa imenovane na sastanku u Berlinu te uključujemo Education International (EI) Pan-European Structure, Europsku mrežu agencija za osiguranje kvalitete (European Network for Quality Assurance, ENQA) i Uniju industrija Europske zajednice koja predstavlja poslodavce iz privatnog sektora (Union of Industrial and Employers' Confederations of Europe, UNICE) kao nove savjetodavne članove Radne skupine za praćenje.

Kako Bolonjski proces vodi uspostavi EHEA, moramo razmisliti o odgovarajućim programima koji su potrebni kako bi podržali nastavak razvoja i poslije 2010. te tražimo da Radna skupina razmotri i ta pitanja.

Sljedeću Ministarsku konferenciju održat ćemo u Londonu 2007. godine.

U Bolonjskom procesu sudjeluje 45 zemalja koje su i članice Radne skupine:

Albanija, Andora, Armenija, Austrija, Azerbejdžan, Belgija (flamanska i francuska zajednica), Bosna i Hercegovina, BJR Makedonija, Bugarska, Cipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Gruzija,

Hrvatska, Island, Irska, Italija, Letonija, Lihtenštajn, Litva, Luksemburg, Mađarska, Malta, Moldavija, Nizozemska, Norveška, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunjska, Ruska Federacija, Srbija i Crna Gora, Slovačka Republika, Slovenija, Sveta Stolica, Španjolska, Švedska, Švicarska, Turska, Ukrajina i Ujedinjeno Kraljevstvo. Osim zemalja članica, u glasanju sudjeluje i Europska komisija.

Savjetodavne članice Radne skupine jesu: Vijeće Europe, Nacionalna unija studenata Europe (ESIB), Education International (EI) Pan-European Structure, Europska mreža agencija za osiguranje kvalitete (European Association for Quality Assurance in Higher Education, ENQA), Udruženje europskih sveučilišta (European University Association, EUA), Europsko udruženje institucija visokog obrazovanja (European Association of Institutions in Higher Education, EURASHE), Europski centar za visoko obrazovanje (European Centre for Higher Education, UNESCO-CEPES) i Uniju industrija Europske zajednice koja predstavlja poslodavce iz privatnog sektora (Union of Industrial and Employers' Confederations of Europe , UNICE).